

נשק החרם בסכסוך הערבי-יהודי

"מעבודה עברית" עד לבי-די-אס (BDS)

משה מעוז

במרצת הסכסוך הערבי-ישראלי בן מאת השנים, השתמשו הצדדים הנצים, ובעיקר הפלסטינים, בנשק החרם הכלכלי, החברתי והתרבותי, במקביל למאבק הצבאי והדיפלומטי ההדדי. באיזו מידה היה נשק זה יעיל ותרום לקידום האינטרסים האסטרטגיים של ערבים ויהודים?

מבוא

הסכסוך הערבי-יהודי שהחל בסוף המאה התשע עשרה התאפיין לא רק באלימות הדדית, מלחמות ומעשי טרור לרוב, אלא גם, ובמקביל, בהפעלת נשק החרם לסוגיו: כלכלי, פוליטי, תרבותי, אקדמי וחברתי.

על פי רוב, יוזמות לחרם וחרמות נבעו מן הצד הערבי-פלסטיני, ולא פלסטיני, במטרה להחליש, אם לא למוטט את היישוב היהודי בארץ ואת מדינת ישראל ולפגוע גם בקהילות יהודיות בארצות ערביות. פעולות החרם הערבי חרגו מגבולות האזור, וכללו למשל חרם נפט נגד ארה"ב שסיפקה לישראל נשק במלחמת 1973, לחץ על חברות בינלאומיות להימנע מלסחור עם ישראל וכן חרם על שחקנים, זמרים ואמנים בארה"ב ואירופה, אשר הופיעו בישראל. לפני כעשור הוקם ביוזמה פלסטינית ארגון בי-די-אס: BDS: Boycott, Divestment and Sanctions (חרם, אי השקעה וסנקציות) נגד ישראל. במקביל לכך, האיחוד האירופי נקט ביוזמה לסימון מוצרים מיוזמים מההתנחלויות היהודיות ב"שטחים הכבושים" בגדה המערבית ורמת הגולן. ממשלת ישראל ראתה ביוזמה זאת מעין חרם על ישראל, ופעלה באמצעים שונים - דיפלומטיים ומדיניים - להיאבק נגד פעולות חרם אלו ובעיקר מצד הבי-די-אס. ראוי לציין כי מדינת ישראל, ולפני כן היישוב היהודי בארץ, הפעילו אמצעי חרם נגד ערבים, בדרך כלל כתגובה לפעולות החרם שלהם, אך לפעמים גם ביוזמה עצמית יהודית וישראלית, כפי שעשו בתחילת הסכסוך עם הפלסטינים.

"עבודה עברית" נגד "עבודה ערבית"

הקונפליקט הערבי-יהודי בשלבו הראשון התאפיין בניגודים אידאולוגיים, תרבותיים, חברתיים וכלכליים בין העולים היהודיים הציוניים מאירופה לבין החברה הערבית המסורתית המקומית. בראשיתו של קונפליקט זה היו אלה המוסדות הציוניים אשר נקטו לראשונה מעין חרם על עבודת ערבים ביישובים היהודיים, כדי להעדיף עבודה עברית. זאת במטרה לקדם התיישבות יהודית עצמית "לא-קולוניאלית", תוך "כיבוש העבודה" בידי יהודים, גם לשם מתן פרנסה לעולים חדשים מובטלים. לכך גם נלוותה נטייה של מנהיגים ציוניים, כגון ד"ר א' רופין, לעשות הפרדה חברתית בין יהודים וערבים. פרופ' יוסף קלזנר מראשי ההוגים הציוניים (הויזיוניסטים) אף התנגד להקניית השפה הערבית בבתי הספר שלנו בטענה ש"הדבר יכול לגרום לטמיעה יהודית בקרב התרבות הערבית המקיפה את היישוב מכל העברים" (אלישר, 1975, עמ' 26). אולם, מגמה ציונית זו לא צלחה, משום שיהודים רבים העדיפו להעסיק פועלים ערבים זולים, ובעלי מיומנויות מיוחדות כגון חציבה וסיתות אבנים. גם ההנהגה הציונית המרכזית, ובראשה ד"ר

חיים ויצמן, תמכה בשיתוף פעולה יהודי-ערבי בפיתוח הארץ, כמו שנכתב בהסכם ויצמן-פייצל ב-1919; וב-1930, קראה הנהגה זו ל"הידוק הפעולה המשותפת הכלכלית בין שני העמים", וגם "לא להכריז חרם פומבי על העבודה הערבית, ולא לפעול... לדחיקת הפועל הערבי מן המפעלים היהודים, להוציא עיתון בערבית ולהקים קופות מלווה למתן הלוואות קטנות לפלחים (אלישר, 1975, עמ' 25, ראו גם אניטה שפירא).

חרם ערבי פלסטיני בתקופת המנדט הבריטי

התנועה הלאומית ערבית-פלסטינית בראשות המופתי חאג' אמין אל-חוסייני, החלה עוד בראשית שנות העשרים, בפעולות חרם נגד היישוב היהודי-ציוני בעיקר בתקופות של אירועים ומאבקים לאומיים ודתיים - כגון: לאחר כינון המנדט הבריטי בארץ (1920); בעקבות הצהרת בלפור (1917) אשר הבטיחה "בית לאומי" ליהודים; מהומות הכותל ב-1929 שהיו קשורות לחשש הערבי-מוסלמי מהשתלטות יהודים על הר הבית, אל-חרם אל-שריף בירושלים; המרד הערבי נגד הבריטים והציונים (1936-1939); העליות הציוניות הגדולות של שנות השלושים וכמוכן תכנית החלוקה של האו"ם (נובמבר 1947) והקמת מדינת ישראל.

מראשיתו נועד החרם הערבי-פלסטיני לפגוע במוסדות הבית הלאומי, אף למוטט אותו, לסכל מכירת אדמות ערביות ליהודים, לפגוע במפעלי תעשייה ומסחר יהודיים וכתוצאה מכך להרתיע עולים יהודים להגיע ארצה ולעודד הגירת יהודים לחו"ל. גם האופוזיציה הפלסטינית המתונה (בראשות משפחת נשאשיבי, אשר שיתפה פעולה עם יהודים), קראה בשנות השלושים לחרם פוליטי וכלכלי על היהודים, ויחד עם הוועד הפועל הערבי לצרוך מוצרים ערבים, למכור ליהודים כל דבר למעט קרקעות ולא לקנות מהם דברים, פרט לקרקעות.

זאת ועוד, הוועד הפועל הערבי פלסטיני פנה ב-1931 אל "האומה הערבית האצילה" בהצהרה כדלקמן: "על כל הערבים בכל ארצות מגוריהם לזכור את פלסטין ולהתייחס אל היהודים בארצותיהם באותו יחס שבו מתייחסים היהודים אל ערביי פלסטין, על ידי החרמתם ודיכויים" (פורת, 1978, עמ' 52, 61, 260).

המוקדם העיקרי של החרם הערבי-פלסטיני נגד היישוב היהודי היו ביפו, חיפה וירושלים בשנים 1929, 1935-1936 ו-1945. החרם אמנם גרם לפגיעות כלכליות מסוימות ביהודים ולהפרדה חברתית במקומות שונים, למשל באמצעות מעבר יהודים מאזורים ערביים ליהודיים, ואף להסתייגויות של יהודים אחרים מהצהרת בלפור. עם זאת, המוסדות הציוניים בהנהגת דוד בן גוריון, ניצלו את פעילויות החרם הערבי כדי לעודד עבודה עברית, ליצור תשתית לאספקה עצמית של מוצרים חקלאיים ואחרים, ואף להקים נמל עברי בתל אביב. ולא פחות משמעותי: פלסטינים רבים התעלמו

במקביל להפעלת טרור פלסטיני נגד ישראל, סוריה פעלה בכוח נגד תכניות הטיית מי הירדן על ידי ישראל לצורך פיתוח הנגב ויישוב עולים חדשים. סכסוך אלים זה היה גורם מרכזי לפריצת מלחמת יוני 1967 (מעוז, 1996, עמ' 20-26, 41, 74 ואילך).

במלחמת יום הכיפורים (1973) הטילה ערב-הסעודית אמברגו (חרם, מצור) על הנפט ששלחה לארה"ב משום שסיפקה נשק לישראל, ובמלחמת הערבי נמנעו חברות בינלאומיות מלסחור עם ישראל ואף פרסמו הודעות תמיכה בזכויות הפלסטינים, ובהם חברות יפניות לייצור מכוניות (פרט לסובארו) וחברת מקדונלד האמריקאית למזון מהיר. במרוצת השנים הטילו מדינות ערביות חרם על שחקנים, זמרים ואמנים אמריקאים ואירופאים שהופיעו בישראל או תמכו בה, כמו מרלין מונרו, אליזבת טיילור, לואיס אמסטרונג, אדוארד ג' רובינזון, פרנק סינטרה, הארי בלפונטה, קירק דאגלס, ג'רי לואיס, פול ניומן וסופיה לורן.

ישראל נפגעה במידה מסוימת מן החרם הערבי, אך הצליחה לעקוף אותו בתחומים שונים, וגם לפתח תחומים כלכליים חשובים בסחר בינלאומי, תעשיות היי-טק ועוד. ישראל אף הקימה חברות קש אשר יצאו סחורות (כ-10% מהיצוא) למדינות ערב, בעיקר דרך קפריסין ויוון.

עם ירדן ניהלה ישראל בחשאי יחסים אסטרטגיים-כלכליים, כולל חלוקת מי הירדן והירמוק. בנוסף לכך, הטילה ישראל חרם על חברות בינלאומיות שנכנעו לחרם הערבי, ונעזרה בחברות יהודיות בחו"ל ובממשלת ארה"ב. זו חוקקה ב-1977 חוק נגד החרם הערבי והקימה משרד מיוחד לצורך זה.

במרוצת השנים התפוגג למעשה החרם הערבי על ישראל בתחומים שונים; למשל כל חברות הרכב היפניות החלו לייצא מכוניות לישראל, מצרים הפסיקה רשמית את החרם על ישראל ב-1980, לאחר הסכם השלום (1979), ולאחר הסכמי אוסלו בין ישראל והפלסטינים (1993, 1995).

מדינות ערביות שונות נמנעו מהחרמת ישראל, וכמה מהן אף פתחו משרדי קשר בישראל (בעיקר מדינות ערב שבמפרץ הפרסי ובצפון אפריקה), גם הליגה הערבית הסירה למעשה את החרם על ישראל. בכל זאת מדינות אחרות, ובראשן ערב הסעודית התנו את ביטול החרם על ישראל בהסדר שלום ישראלי-ערבי שיכלול בעיקר את פתרון הבעיה הפלסטינית.

בי-די-אס (BDS) וצעדי חרם אירופאיים

היעדר פתרון לבעיה הפלסטינית והמשך הכיבוש (על פי הגדרת הקהילה הבינלאומית ומדינות ערב) של השטחים הערבים בגדה המערבית, רצועת עזה ורמת הגולן מאז 1967 היו המניעים העיקריים להופעתו ופעולתו של ארגון החרם הפלסטיני BDS; וכן לצעדי חרם של הקהילה האירופית נגד מוצרים ישראליים מן השטחים הכבושים.

לאחר אינתיפאדת אל-אקצא (2000) ומבצע "חומת מגן" (2002), יזמו פלסטינים בלבנון וברמאללה חרם אקדמי ותרבותי על ישראל, וב-2005 הוקם ארגון ה-BDS (חרם, אי השקעות וסנקציות) על ידי פלסטינים מהשטחים, מישראל ומחו"ל, כאשר עומר ברגותי, ערבי-פלסטיני, שהתגורר גם ביפו, היה בין המקימים של ארגון זה. מטרת הארגון היא לאלץ את ישראל באמצעים לא אלימים לסיים את הכיבוש של השטחים בגדה המערבית, רצועת עזה ורמת הגולן, להכיר בזכויות הבסיסיות של הערבים הפלסטינים בישראל לשוויון מלא, ולכבד את זכות הפליטים הפלסטינים לשיבה לבתיהם

מתקנות החרם הערבי, והמשיכו לעבוד אצל יהודים, למכור להם תוצרת חקלאית ולקנות מהם סחורות (פורת, 1978, עמ' 212-202, 261-262, ראו גם קליין, עמ' 138-136). זאת ועוד, בעלי קרקעות ערבים גדולים, כולל משפחת המופתי, המשיכו למכור קרקעות ליהודים, למרות הביקורת של כלי תקשורת פלסטינים כגון אל-ג'אמעה אל-ערבייה בספטמבר 1933, לאמור: "מוסדותינו הלאומיים ישנים... יודעים לצעוק ולא לפעול. האדמה עוברת לידי היהודים ואילו הערבים עיניים להם ולא יראו" (ארנון-אוחנה, 1981, עמ' 231, 226, 230).

מעורבות מדינות ערב בחרם נגד יהודים

מנהיגים פלסטינים, ובראשם המופתי הירושלמי חאג' אמין אל-חוסייני פעלו עוד בשנות השלושים לגייס את מדינות ערב והאסלאם למאבק וחרם נגד היישוב היהודי. זאת תוך ניצול הסולידריות שלהם עם המקומות הקדושים אל-חרם אל שריף (הר הבית) ובעיקר עם מסגד אל-אקצא. יתר על כן, המופתי גם ניסה לתאם פעולות חרם נגד היהודים עם המפלגה הנאצית בגרמניה. לאחר ניצחון המפלגה הנאצית בבחירות ב-1933, ביקר המופתי את הקונסול הגרמני בירושלים, בירך אותו על הניצחון הנאצי בבחירות והביע את רצון הערבים להצטרף לחרם האנטי-יהודי שארגנו הנאצים, ולהפיץ את רעיון החרם בקרב המוסלמים בכל העולם (פורת, 1978, עמ' 101).

שיתוף הפעולה בין המופתי לנאצים בלט באופן מיוחד בעיראק, באמצעות הקונסול הגרמני הפרו-נאצי בכגדד. באופן פרדוקסלי יהודים רבים שנפגעו בעיראק לא היו ציונים והזדהו עם התנועה הלאומית ערבית עיראקית. אף על פי שממשלת עיראק ניסתה להגן עליהם במשך זמן ניכר, יהודים הותקפו מסוף שנות העשרים על ידי אספסוף לאומני, חלק נהרגו ונפצעו, בתי עסק ובתי כנסת נהרסו, והמסחר של יהודים נפגע קשות. השיא של הפגיעה ביהודי עיראק היה בפוגרום (פרהוד) של חג השבועות 1941, שבו נרצחו ונפצעו 180 גם יהודים, בתי כנסת, בתי עסק ובתי מגורים נפגעו ונשדדו על ידי פורעים ערבים. לאחר הפוגה קצרה התחדשו ב-1945 האיומים והפגיעות ביהודים.

ב-1946 פרסם חכם דת עיראקי-שיעי בכיר פסק הלכה (פתווה) נגד מכירת קרקעות ליהודים בכל ארצות ערב. לאחר הקמת מדינת ישראל ב-1948 חוסלה הקהילה היהודית בעיראק, שהייתה עתיקת יומין חלק מבניה עלו לישראל ואחרים גלו לארצות אחרות (קזז, תשנ"א, פרקים ה', ו', גם הספר של מורה ויהודה).

בסוריה "ועידת ההגנה לפלסטין" הטילה ב-1937 חרם על מוצרים יהודיים (אם כי בעלי הון סורים, כולל מנהיג פוליטי בכיר המשיכו לסחור עם יהודים בארץ ישראל). במחצית שנות הארבעים הותקפו והועלו באש בתי כנסת ובתי עסק יהודים בסוריה ובמצרים, על רקע העימות הפלסטיני יהודי בארץ.

ב-1945 הטילה "הליגה הערבית" שנוסדה אז בקהיר, חרם כלכלי על היישוב היהודי בארץ, וסוריה שבה הוקם מטה החרם ב-1946, הייתה הראשונה להפעיל אותו; ובכלל זה מנעה מעבר של יהודים מקומיים ואירופיים לארץ ישראל. לאחר הקמת ישראל, בד בבד עם פגיעות ביהודים, ניתקו מדינות ערביות את שירותי הדואר והטלגרף עם ישראל, והחרימו כנסים בינלאומיים שבהם השתתפה ישראל. מצרים מנעה שיט ישראלי בתעלת סואץ ומיצרי טיראן, לאחר מלחמת סואץ-סיני 1956, עצרה יהודים רבים, החרימה את רכושם ואף גירשה את רובם.

בהתאם להחלטת האו"ם 194 ב-1948 (היכולה להתפרש כתלוייה חלקית בהסכמת ישראל, או מתן פיצויים כספיים לאלו שלא ירצו לשוב).

מאז הקמתו התרחבה מאוד פעילות ה-BDS בקרב ארגונים פלסטיניים רבים בשטחים ובישראל (כולל יהודים בישראל ובחו"ל), בצירוף מאות ארגונים אקדמיים, איגודי פועלים, מפלגות פוליטיות וכנסיות נוצריות ברחבי העולם. בהשראת פעולות החרם נגד דרום אפריקה בתקופת האפרטהייד, ארגנו גופי ה-BDS הפגנות ומחאות פומביות בערים רבות באירופה ובארצות הברית, ובכלל זה בחנויות המוכרות מוצרים מישראל וכן באוניברסיטאות שונות - נגד מרצים (כולל שרים וחברי כנסת), מוזיקאים ואמנים ישראלים. במקביל לכך, אוניברסיטאות אחדות נמנעו מלהזמין חוקרים ישראלים לכנסים אקדמיים, ולקבל מאמרים שלהם לכתבי עת. בנוסף לכך התרבו התקפות קשות כרשתות חברתיות רבות על ישראל הממשיכה לשלוט בפלסטינים ולדכא אותם. בין תומכי החרם על ישראל בלשו המדען האנגלי פרופ' סטיבן הוקינגס (שמאמין כי מדיניות ישראל כלפי הפלסטינים עלולה לגרום לאסון); הזמרים רוג'ר וולטרס ופיט סיגר והבישוף דסמונט טוטו, וגם סטודנטים ופרופסורים יהודים אמריקאים רבים (חדשות ערוץ 10, 13.4.16).

ממשלות אירופאיות אחדות, חברות השקעות, קופות פנסיה ובנקים משכו חזרה השקעות מפרויקטים ישראלים הקשורים בשטחים, ואילו חברות ישראליות חרות כגון, קטרפילר, מוטורולה, וולבו ועוד אוימו בחרם מפני שפעלו גם בשטחים הכבושים.

כמה מחברות ישראליות אלה ואחרות סומנו במקביל על ידי האיחוד האירופי כבעלות מפעלים בשטחים, עם מסר להימנע מלקנות את מוצריהם באירופה. כתוצאה מכך העבירו מפעלים ישראלים אחדים את בסיסם מהשטחים לישראל, למשל אהבה, סודה סטרים, טבע, דלתא גליל ובייגל-בייגל.

מלבד משיכת השקעות זרות בישראל מצד גופים אחדים, הפעילות התרבותית והאקדמית בישראל נפגעה במידה מסוימת. מספר לא ידוע של מדענים מישראל לא מוזמנים לכנסים בחו"ל, בעוד שמדענים זרים מסרבים להגיע לישראל. גם אמנים זרים נמנעים מלהופיע בארץ, בעוד שתאטראות באירופה דוחים בקשות של להקות ישראליות להופיע אצלם (עמית סגל, ערוץ 2, 2.14.16, **הארץ**, 23.3.16).

ממשלת ישראל מחתה באופן חריף נגד מדיניות סימון המוצרים של האיחוד האירופי, ואף איימה בחרם נגד מדינות אירופאיות. אולם המאבק העיקרי של ממשלת ישראל, הכנסת, מפלגות שונות, ומוסדות אחרים (כגון ידיעות אחרונות) כוון נגד ה-BDS, בטענה כי ארגון זה הוא זרוע של הרשות הפלסטינית, בעל מגמות אנטישמיות, וכוונות לערער את הלגיטימיות של ישראל עצמה, ולא רק את שליטתה בשטחים הפלסטיניים.

ביולי 2011 חוקקה הכנסת חוק נגד חרם כלכלי, אקדמי ותרבותי המופנה כלפי ישראל. אך לאחר מחאות ציבוריות הקפיא בית הדין הגבוה לצדק את החוק ב-2012, ובאפריל 2015 אישר חלקים מהחוק המאפשרים לשר האוצר להפעיל סנקציות מנהליות נגד אלו הקוראים לחרם על ישראל או נוטלים חלק ממנו. בהשראת ראש הממשלה נתניהו יזמו שני מיליארדרים יהודים אמריקאים - **אדלסון וסבן**, ביוני 2015 סדרת פעולות הסברה נגד ה-BDS, בעיקר בקרב סטודנטים אמריקאים. גם שגריר ישראל באו"ם, דני דנון, מתכוון לארגן כנס גדול באו"ם בסוף מאי 2016 למאבק בארגון חרם זה (ידיעות אחרונות, 4.4.16, **הארץ**, 25.3.16).

ולבסוף, בסוגיית מעשי החרם בין יהודים וערכים בישראל ובשטחים לכאורה, ובאופן רשמי, לא קיים יותר חרם הדדי כמו שהתרחש בתקופת המנדט ואחריה, אולם באופן מעשי קיימות פעולות חרם אחדות בעיקר מן הצד היהודי. כך למשל אין חרם פורמלי על עבודת ערבים פלסטינים בישראל ובשטחים, מה גם שישראל זקוקה מאוד לידיים עובדות של ערבים בתחומים רבים.

ב-1995 אף עבר בכנסת חוק "שוויון הזדמנויות" בין ערבים ליהודים בישראל, והביא לשילוב ערבים לא מעטים בחברות יהודיות. אולם, רבנים יהודים (כמו שמואל אליהו מצפת) מטילים איסורים להשכיר דירות לערבים; מעסיקים יהודים מסרבים להעסיק ערבים, ויולדות יהודיות התנגדו לשהות באותו חדר בבית חולים עם יולדות ערביות (**הארץ**, 14.4.16).

ברשות הפלסטינית היו ניסיונות להכריז חרם על מוצרים ישראלים אך ללא הצלחה. במקביל, שר החקלאות אורי אריאל (הבית היהודי) אסר על ייבוא מוצרי חלב מהרשות הפלסטינית בטענה של היעדר פיקוח וטרינרי מספיק. כתגובה לכך איימה הרשות בפעולות חרם על מוצרים מישראל. אלוף יואב מרדכי, מתאם הפעולות השטחים התנגד לצעד זה וטען כי פעולה זו "עלולה להביא להסלמה ולתת רוח גבית לחרמות נגד ישראל ברחבי העולם...עלולה לפגוע בלגיטימציה של מדינת ישראל בעולם. לעודד הפעלת לחץ על ישראל באמצעות חרמות, כולל של ה-BDS". (**הארץ**, 30.3.16).

סיכום

ניתן להעריך כי מאמצי ישראל לבלום את פעולות ה-BDS וסימון המוצרים של האיחוד האירופי, לא עלו יפה, בין היתר בגלל המגמה לכרוך אותם יחד. המשך הכיבוש של השטחים הפלסטיניים (מזה ארבעים ותשע שנים) והרחבת ההתנחלויות היהודיות בהם, מחלישות את המאבק הישראלי נגד שני ארגונים אלה, ובעיקר ה-BDS המנצל סיטואציה זו כדי לערער על הלגיטימיות של ישראל, ולספק תחמושת לארגונים אנטישמיים. אין ספק כי תדמיתה של ישראל נפגעה בקרב חוגים רחבים באירופה ובארצות הברית, בעיקר סטודנטים וגם בקרב יהודים ואוהדי ישראל לא-יהודים.

מקורות

- אלישר, א. (1975). **לחיות עם הפלסטינים**. ירושלים: הוצאת ועד עדות הספרדים.
- ארנון-אוחנה, י. (1984). **חרם מבית: המאבק הפנימי בתנועה הלאומית הפלסטינית**. תל אביב: הוצאת יריב-הדר.
- מורה, ש. יהודה, צ. (1992). **שנאת יהודים ופרעות בעיראק**. אור יהודה: מרכז מורשת בבל.
- מעוז, מ. (1996). **ישראל-סוריה: סוף הסכסוך?**. תל אביב: הוצאת ספריית מעריב.
- פורת, י. (1978). **ממהומות למרידה: התנועה הלאומית הערבית הפלסטינית**. תל-אביב: הוצאת עם עובד.
- קז, נ. (תשנ"א). **היהודים בעיראק במאה ה-20**. ירושלים: הוצאת מכון בן-צבי.
- קליין, מ. (2015). **קשורים: הסיפור של בני הארץ**. תל אביב: הוצאת הקיבוץ המאוחד.
- שליים, א. (2000). **קיר הברזל, ישראל והעולם הערבי**. תל אביב: הוצאת ידיעות אחרונות.
- שפירא, א. (1977). **המאבק הנכזב: עבודה עברית 1929-1939**. תל אביב: הוצאת אוניברסיטת תל אביב.